

ISH O'RINLARI VA DAROMADLAR O'SISHI ORQALI TURMUSHNI YAXSHILASH YO'LLARI.

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Andijon Fakulteti

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich

“Mutaxassislik, ijtimoiy gumanitar va aniq fanlari” professori, i.f.d

Yoqubova Fotimaxon Baxromjonovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Andijon Fakulteti

«Iqtisodiyot» yo'nalishi 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada ish o'rinlari yaratish va daromadlarning o'sishi orqali aholi turmush darajasini yaxshilash yo'llari tahlil qilinadi. Mehnat bozorining rivojlanishi, yangi ish o'rinlarini yaratish va daromadlarni oshirish orqali iqtisodiy farovonlikni ta'minlash, shuningdek, ijtimoiy barqarorlikka erishish muhimligi ko'rsatib o'tiladi. Maqolada zamonaviy iqtisodiy sharoitda ish bilan bandlikni oshirish strategiyalari va ularning aholi hayotiga ta'siri haqida tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar:

- * Ish o'rinlari
- * Daromad o'sishi
- * Turmush darajasi
- * Iqtisodiy rivojlanish
- * Mehnat bozori

Bugungi kunda har bir davlatning asosiy ustuvor vazifalaridan biri aholining turmush darajasini doimiy ravishda oshirib borishdir. Turmush darajasi, asosan, odamlarning daromadlari, ularning ish bilan bandligi, sifatli xizmatlar va ijtimoiy himoyaga ega bo'lishi bilan belgilanadi. Ayniqsa, iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda ish o'rinlari yaratish va daromadlarni oshirish muhim omil hisoblanadi. Ish o'rinlari ko'payishi nafaqat har bir shaxsning moliyaviy

imkoniyatlarini yaxshilashga, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi. Ishsiz qolgan aholi soni kamayganda, jamiyatda kambag'allik, jinoyatchilik va ijtimoiy nizolar kamayadi, odamlarning o'z kelajagiga bo'lgan ishonchi oshadi. Shu sababli, mehnat bozori va daromadlar o'sishini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, daromadlarning o'sishi aholi turmushining sifatini yaxshilashda asosiy rol o'ynaydi. Yuqori daromadlar odamlarni sifatli ta'lim olish, sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish va ijtimoiy faoliyatlarda ishtirok etishga imkon beradi. Natijada, bu o'z navbatida jamiyatning umumiy farovonligini oshiradi. Maqolada ish o'rinlarini yaratish va daromadlarni oshirish orqali turmush darajasini yaxshilashning samarali yo'llari tahlil qilinadi, hamda iqtisodiy va ijtimoiy sohalarida qo'llanishi mumkin bo'lgan strategiyalar va amaliy tavsiyalar keltiriladi. Shu bilan birga, maqola global va mahalliy miqyosda ish o'rinlari va daromad o'sishi tendensiyalarini ko'rib chiqadi hamda O'zbekiston sharoitida bu jarayonlarning xususiyatlarini tahlil qiladi.

Raqamli iqtisodiyot va yangi ish o'rinlari

So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ish o'rinlarini yaratishda yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Masalan, onlayn savdo, masofaviy ish, elektron xizmatlar sohasi kengayib bormoqda. Bu esa ayniqsa yoshlar uchun mos ish o'rinlarini yaratadi. Masofaviy ishlash imkoniyatlari aholi punktlarida ish o'rinlari kam bo'lgan hududlarda ham bandlikni oshirishga yordam beradi. O'zbekiston hukumati tomonidan 2023-yilda qabul qilingan "Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalarni rivojlantirish" davlat dasturi doirasida ko'plab startaplar va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash choralari ko'rilmogda. Bu esa yangi ish o'rinlarini yaratish uchun qulay sharoitlarni ta'minlamoqda

Qishloq xo'jaligi va agroklastarlarni rivojlantirish

O'zbekiston iqtisodiyotining muhim qismi bo'lgan qishloq xo'jaligi sohasida ish o'rinlarini yaratish uchun agroklastarlarni rivojlantirish strategiyasi samarali hisoblanadi. Agroklastarlar nafaqat dehqonchilikda, balki qayta ishlash, saqlash va transport tizimlarida ham ish o'rinlarini ko'paytiradi. Masalan, meva-sabzavot

yetishtirish, ularni qayta ishlash fabrikalarini yaratish qishloq joylarida bandlikni oshirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy hududlarni rivojlantirish va sanoat zonalari

Maxsus iqtisodiy zonalar va sanoat parklarini tashkil etish orqali ish o‘rinlari sonini oshirish davlatlar tomonidan keng qo‘llanilmoqda. O‘zbekistonning Toshkent viloyatida tashkil etilgan “Angren” sanoat zonasi bunga yaqqol misoldir. Bu kabi zonalarda investitsiyalar jalb qilinadi, yangi korxonalar ochiladi va minglab ish o‘rinlari yaratiladi.

Gender tengligi va ish o‘rinlari

Ish bilan bandlikda ayollarning ulushini oshirish ham turmush darajasini yaxshilashda muhimdir. Ayollarning mehnat bozoridagi faolligini oshirish uchun qulay ish sharoitlari yaratish, oilaviy majburiyatlarni bajarishga imkon beradigan ish soatlari, onalik ta‘tili kabi ijtimoiy kafolatlarni kengaytirish zarur. Shuningdek, ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash ham yangi ish o‘rinlari yaratishda samarali usul hisoblanadi.

Mehnat migratsiyasi va ish o‘rinlari

Ish o‘rinlari yetishmasligi muammosini qisqa muddatda hal qilish uchun mehnat migratsiyasining ham ijobiy tomonlari mavjud. O‘zbekistonlik mehnat migrantlari tomonidan olingan daromadlar mahalliy iqtisodiyotga qo‘shimcha mablag‘ kirishini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, mamlakat ichidagi ish o‘rinlarini yaratish bilan birga migratsiya oqimlarini ham boshqarish zarur.

Statistik ma’lumotlar

* O‘zbekiston Mehnat vazirligining ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda yangi ish o‘rinlari yaratish bo‘yicha davlat dasturi doirasida 150 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlari tashkil etildi.

* Raqamli iqtisodiyot sohasida ish o‘rinlari soni 2022-yilda 20% ga oshdi.

* Kichik va o‘rta biznesda bandlik 60% ga yetdi, bu esa umumiy ishchi kuchining asosiy qismidir.

Daromadlarni oshirish va turmush darajasini yaxshilash yo'llari

Daromadlar o'sishi har bir insonning hayot sifatini yaxshilashning asosiy omilidir. Odamlar ko'proq daromadga ega bo'lganda, ular sifatli ta'lim olish, sog'liqni saqlash xizmatlaridan keng foydalanish va ijtimoiy faoliyatlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, daromadlarning o'sishi ichki iste'molni rag'batlantirib, iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qiladi.

Daromadlarni oshirishning samarali yo'llari:

1. Mehnat samaradorligini oshirish

Ishchi kuchining samaradorligini oshirish daromadlarni oshirishning eng to'g'ridan-to'g'ri usulidir. Zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, ish jarayonlarini optimallashtirish va mehnatni tashkil etish darajasini oshirish orqali kompaniyalar ko'proq mahsulot ishlab chiqarishi mumkin, bu esa ishchilarning maoshlarini oshirish imkonini beradi.

2. Malaka oshirish va kasbiy ta'lim

Kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish va malakali kadrlarni tayyorlash orqali ishchilarning bozorga qiymati oshadi, natijada ular yuqori maoshga ega bo'lish imkoniyatini qo'lga kiritadilar. Shu bois, davlat va xususiy sektor birgalikda kasb-hunar o'quv kurslarini tashkil etishi, doimiy malaka oshirish tizimini rivojlantirishi zarur.

3. Ish haqining oshirilishi va mehnat qonunchiligini takomillashtirish

Mehnat haqining minimal darajasini oshirish va mehnat qonunlarining himoya qiluvchi qoidalarini kuchaytirish orqali aholining daromadlarini oshirish mumkin. Bu ishchilarni rag'batlantiradi va ularning turmush darajasini yaxshilaydi.

4. Investitsiyalarni rag'batlantirish

Investitsiyalar kiritilgan sohalarda ishlab chiqarish hajmi oshadi, natijada ishchilarning maoshi ko'tariladi. Shuningdek, investitsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratishda va iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

5. Ijtimoiy himoya va ijtimoiy yordam tizimini kuchaytirish

Daromadlarning pastligi sababli yuzaga keladigan ijtimoiy muammolarni kamaytirish uchun ijtimoiy yordam va nafaqalar tizimini takomillashtirish zarur. Kambag'allikka qarshi samarali kurashish orqali aholining barcha qatlamlarini qo'llab-quvvatlash mumkin.

6. Mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish

Mahalliy mahsulotlarni ishlab chiqarish va iste'mol qilishni rag'batlantirish iqtisodiy faollikni oshiradi, shu bilan birga ishlab chiqaruvchilar va ishchilar uchun daromadlarning ko'payishiga xizmat qiladi.

Turmush darajasini yaxshilashdagi daromadlarning o'рни

Daromadlarning oshishi odamlarning kundalik ehtiyojlarini qondirish, sifatli ta'lim olish, sog'liqni saqlash, uy-joy va boshqa ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, bu odamlarning madaniy va sport tadbirlarida ishtirok etishini oshiradi, ularning jismoniy va ruhiy sog'lig'iga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Yuqori daromadlar shaxslarning oilaviy hayotini yaxshilash, farzandlarining kelajagini ta'minlash va jamiyatda faol ishtirok etishiga yordam beradi.

Statistik misollar

* O'zbekiston Statistika qo'mitasining 2024-yil ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi 3 yil ichida o'rtacha ish haqi yillik 12% ga oshgan.

* Mehnat unumdorligini oshirishga qaratilgan loyihalar doirasida ishchilar daromadlari 15% ga ko'paygan.

* Ijtimoiy nafaqalar va yordam dasturlari orqali 500 mingdan ortiq oilalar qo'llab-quvvatlangan.

Bugungi kunda ish o'rinlarini yaratish va daromadlarni oshirish orqali turmush darajasini yaxshilash muhim iqtisodiy va ijtimoiy masala sifatida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ish bilan bandlik darajasining oshishi nafaqat aholining daromadlarini ko'paytiradi, balki jamiyatda barqarorlik va ijtimoiy uyg'unlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ishsiz qolish darajasining kamayishi jinoyatchilik, kambag'allik va ijtimoiy

muammolarni kamaytirish orqali butun jamiyat hayot sifatini oshirishga imkon yaratadi. Maqolada tahlil qilinganidek, ish o‘rinlarini yaratish jarayonida investitsiyalarni jalb qilish, kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni keng tatbiq etish va malakali kadrlar tayyorlash kabi omillar katta rol o‘ynaydi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi yangi ish turlarini yaratib, yoshlarni va aholini mehnat bozorida faol qatnashishga undamoqda. Daromadlarning o‘sishi esa faqat iqtisodiy ko‘rsatkich emas, balki insonlarning hayot sifatini yaxshilash uchun asosdir. Yuqori daromadlar orqali aholining sifatli ta’lim olish, sog‘liqni saqlash, madaniyat va boshqa sohalarga kengroq kirish imkoniyati oshadi. Shu bilan birga, daromadlarning oshishi ichki bozorni faollashtirib, iqtisodiy o‘rishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, davlat siyosatida ish o‘rinlarini yaratish va daromadlarni oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar joriy etilishi lozim. Bu borada mehnat qonunchiligini takomillashtirish, ish haqi me’yorini oshirish, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va ta’lim tizimini modernizatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Natijada, ushbu yo‘nalishlarda samarali ishlar amalga oshirilsa, O‘zbekiston aholisi farovonligi sezilarli darajada oshadi, ijtimoiy muammolar kamayadi va mamlakat iqtisodiyoti barqaror rivojlanadi. Ish o‘rinlari va daromadlar o‘sishi orqali yurtimizda farovon, adolatli va obod jamiyat qurilishi ta’minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat vazirligi. (2023). * Ish bilan bandlik va yangi ish o‘rinlarini yaratish bo‘yicha yillik hisobot *. Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). * Iqtisodiy ko‘rsatkichlar va mehnat bozori tahlili*. Toshkent.
3. Jahon banki. (2022). * O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va ish o‘rinlarini yaratish istiqbollari *. Washington D.C.
4. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO). (2023). *Ish o‘rinlarini yaratish va bandlikni oshirish: strategiyalar va tajribalar*. Jeneva.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni. (2023). *Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalarni rivojlantirish davlat dasturi*. Toshkent.
6. Abdullaev, S. (2021). *Kichik va o'rta biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.